

str. 3.

Danas je sutra zbog kojeg ste bili zabrinuti juče... Da li je vrijedilo?

str. 6.

Kako je propao Lehman brothers???

str. 8.

Novac ne smrdi!

str. 12.

U vezi sa prisustvom odsutnog

str. 14.

Istorijat i razvoj računara

Poštovani,

Novo vrijeme pa i svaki novi dan pred nas stalno postavlja nove izazove. Ma koliko mislili da smo iskusni uvijek se nađe nešto što nas iznenadi. Motiv nas koji radimo na ovome mediju je sa vama podijeliti znanje, a isto tako dobiti od vas povratnu informaciju, a sve da bi lakše prebrodili svakodnevna iznenađenja. Za naš newsletter odabrali smo elektronsku formu, zbog jednostavnosti i modernog načina komunikacije. Svaki dan postavimo sve više svjedoci moći interneta. Ako se zna da je šest stotina miliona ljudi «priključeno» na Facebook, a po najnovijim podacima u BIH 40% građana koristi internet onda tome samo treba dodati da onaj ko još nije uskočio u ovaj tehnološki voz to treba da uradi prije nego ovaj nije prošao pored njegove stanice. Svima vama koji ste posjetili naše stranice zahvaljujemo se i molimo vas da nas preporučite i drugima. Dobro došli na stranice SPU-glasa br.2

Sadržaj

Strana 2.

- **Uvod**

Strana 3. ::: Kolumna

- **Danas je sutra zbog kojeg ste bili zabrinuti juče... Da li je vrijedilo?**

Strana 4. ::: Ljudska prava

- **Opšta deklaracija o ljudskim pravima (II)**

Strana 5. ::: O uspješnima

- **Priča o jednoj uspješnoj ženi - Elenor Ruzvelt**

Strana 6. i 7. ::: Ekonomija

- **Kako je propao Lehman brothers???**

Strana 7. ::: Ekonomija

- **Branding ili rasprodaja?**

Strana 8. ::: Ekonomija

- **"Novac ne smrdi!"**

Strana 9. ::: O uspješnim kompanijama

- **"Sava" teče uzvodno**

Strana 10. i 11. ::: SPU aktivnosti

- **Veliki odziv nastavnika i profesora osnovnih i srednjih škola na seminarima Slobomir P Univerziteta!**

Strana 11. ::: Informatika

- **Računarski virusi (zlonamerni kodovi)**

Strana 12. i 13. :::

- **U vezi sa prisustvom odsutnog**

Strana 14. ::: Informatika

- **Istorijat i razvoj računara**

Strana 15. :::

- **Mjesto za tebe**

Strana 15. :::

- **Tvoje ideje za budućnost tvoje zemlje**

Danas je sutra zbog kojeg ste bili zabrinuti juče... Da li je vrijedilo?

Ovu fotografiju sam slikala iz aviona... Pogledajte. Ovjekovječen i uhvaćen trenutak vječnosti i djelić beskraja čijeg smo slučajno i mi dio. Slučajno? Ma jok! Nema šanse. Ja vjerujem da slučajnosti ne postoje i da se sve događa iz određenog razloga. Smisljena bića teže da svemu daju smisao i svrhu. (Bar bi tako trebalo da bude.) Ali, hajde da se malo podsjetimo kako je sve počelo i kako smo počeli da igramo ovu čarobnu igru zvanu ŽIVOT...

Po našim saznanjima, lutrija Univerzuma, čija je procjenjena veličina 93 000 000 000 svjetlosnih godina, se odigrala tako da je od ukupno 2100 sunčevih sistema u Univerzumu, u samo jednom od njih i od ukupno 9 planeta u njemu, samo jedna planeta (nazvana Zemlja) imala tu sreću da bude izvučena iz šašavog kosmičkog bubnja. BINGO! Teško je i procijeniti broj loptica koje su se našle u tom bubnju jer smatraju da ih samo u galaksiji Mliječni put ima oko 30 milijardi. Bilo kako bilo, ova naša planetica je izvučena iz bubnja i glavna nagrada je bila: ŽIVOT na njoj. True or false da je imala baš toliko sreće pa da samo na njoj postoji život? Ni jedno probno ili dopunsko izvlačenje se nije desilo? U tolikom beskraju koji se neprestano širi? Klingonci ne postoje? Teško za povjerovati ali o tome neki drugi put.

Idemo dalje. Pogledajte sad opet ovu fotografiju. Tu, ispod ovog plavetnila i ljepote žive neki mali ljudi, brinu neke svoje brige i misle kako će živjeti vječno. Ali neće.

Okretao se jedan drugi bubanj Univerzuma pa ste iz njega ispali baš VI. Odabrani ste da živite. Imate tu privilegiju i čast. Data VAM je šansa. Na VAMA je da je iskoristite. Nemojte vrijedati ŽIVOT. Ne traćite dane života koji ste dobili jer bi umjesto VAS to neko drugi, ko nije imao SREĆU da se rodi, možda bolje iskoristio.

Kako?

Otputujte na najuzvišenije i najinteresantnije putovanje na kojem ste ikad bili... Otputujte u sebe... oslušnite sebe... svoje srce... spoznajte šta je to što u VAMA pokreće strast i što čini da VAM sati proleću kao minute dok to radite...šta želite, čemu težite... od čega ste napravljeni, šta VAS čini srećnim? I onda radite to. Po cijeli dan. Ako ste srećni dok cijeli dan ležite na travi i razgovarate sa vjetrom, onda to i radite. Ako ste srećni i volite da se, dok napolju pada snijeg, kupate u kadi punoj pjene slušajući meditativnu muziku, onda to i radite. Sasvim jednostavno i sasvim istinito.

A sad nastupite VI kritičari svega i svačega. Pa recite svoje! „Jest. Lako je tebi da govoriš. Ja imam hiljadu i jednu obavezu. Kako da sve postignem? Borim se za egzistenciju. Da preživim. Djeca i žena čekaju gladna kući, a ja da ležim na travi i pričam sa vjetrom? Bla, bla, truć.“

Istina. Vjerujem, dobri čovječe tužnih očiju i kritičaru svega i svačega, da imate hiljadu i jednu obavezu. Imate. Ali je izgledno i da nemate svijest o prioritetu. A prioritet ste VI,

VAŠ život i osmijeh na VAŠEM LICU. I budite iskreni prema sebi. Nemate vremena da ležite na travi? Razmislite pa recite koliko ste vremena do sad proveli ispred TV-a gledajući vijesti o katastrofalnim događajima koji su se desili na ovoj loptici što je dobila na Bingu. Gledate i nervirate se. A ništa povodom toga ne možete da promijenite. Jer oni su se već pobili, ne možete im pomoći jer oni nisu više ŽIVI. Ali VI jeste. Ajde sad idi i lezi na tu travu. I prodaj taj skuplji model mobilnog telefona što ga imaš pa zamijeni za jeftiniji. Ili ti možda uopšte i ne treba taj telefon. Preživjeli su ljudi i bez njega u prošlosti. Ionako te samo zovu neki ljudi da ti saopšte svoje probleme. I traže da im riješiš njihove probleme. Riješi svoje. A možda ih ni nemaš a da to nisi ni znao? Možda samo misliš da su veliki i nerješivi. Jesi li zdrav? Jesi? Bravo, pa ti si srećan a da to nisi ni znao. Imaš dva oka, možeš da vidiš predivan zalazak sunca? Možeš? Bravo, pa ti si srećan. Imaš dvije noge pa ujutro kada ustaneš možeš da staneš na njih i da im povjeriš da te odvedu bilo gdje na ovoj loptici što je dobila na Bingu? Imaš? Bravo, pa ti si srećan! A da to nisi ni znao...

Nećete živjeti vječno. Imate rok trajanja. Manje brinite a više mislite o tome.

Danas je sutra zbog kojeg ste bili zabrinuti juče... Da li je vrijedilo?

Pripremila
Lana Milošević
Marketing menadžer SPU

Opšta deklaracija o ljudskim pravima (II)

Vrlo često čujemo da neko govori da ima pravo na ovo, ima pravo na ono, da smije ovo ili ono, da mu je garantovano to i to, ali pitanje je da li smo mi zaista svjesni svih svojih prava? Da li se sva naša prava zapravo i poštuju? Upravo zbog toga, kako bismo se svi zajedno podsjetili šta su naša prava, koje su naše slobode i šta je to što nam je garantovano jednim od najznačajnijih pravnih dokumenata, u prvom broju „Glasa SPU“ smo naveli prvih 20 članova „Opšte deklaracije o ljudskim pravima“. Sigurno smo Vas barem malo podstakli na razmišljanje pa u novom broju navodimo i ostale članove ovog veoma značajnog dokumenta.

Elenor Ruzvelt sa španskom verzijom Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima

GENERALNA SKUPŠTINA

Proglašava

OVU OPŠTU DEKLARACIJU O PRAVIMA ČOVJEKA kao opšti ideal koji treba da postignu svi narodi i sve nacije da bi svaki pojedinac i svaki organ društva, imajući ovu Deklaraciju stalno na umu, težili da učenjem i vaspitanjem doprinesu poštovanju ovih prava i sloboda i da bi postepenim nacionalnim i međunarodim mjerama bilo obezbijeđeno njihovo opšte i stvarno priznanje članica, tako i među narodima onih teritorija koje su pod njihovom upravom.

Pripremila
Jelena Lubura

Član 21.

(1) Svako ima pravo da učestvuje u upravljanju javnim poslovima svoje zemlje, neposredno ili preko slobodno izabranih predstavnika. (2) Svako ima pravo da na ravnopravnoj osnovi stupa u javnu službu u svojoj zemlji. (3) Volja naroda je osnova državne vlasti: ova volja treba da se izražava na povremenim i slobodnim izborima, koji će se sprovesti opštim i jednakim pravom glasa, tajnim glasanjem ili odgovarajućim postupkom kojim se obezbjeđuje sloboda glasanja.

Član 22.

Svako, kao član društva, ima pravo na socijalno osiguranje i pravo da ostvaruje privredna, društvena i kulturna prava neophodna za svoje dostojanstvo i za slobodu razvoja svoje ličnosti, uz pomoć države i međunarodne saradnje, a u skladu s organizacijom i sredstvima svake države.

Član 23.

(1) Svako ima pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na pravične i zadovoljavajuće uslove rada i na zaštitu od nezaposlenosti. (2) Svako, bez ikakve razlike, ima pravo na jednaku platu za jednaki rad. (3) Svako ko radi ima pravo na pravednu i zadovoljavajuću naknadu koja njemu i njegovoj porodici obezbjeđuje egzistenciju koja odgovara ljudskom dostojanstvu i koja će, ako bude potrebno, biti upotpunjena drugim sredstvima socijalne zaštite. (4) Svako ima pravo da obrazuje i da stupa u sindikate radi zaštite svojih interesa.

Član 24.

Svako ima pravo na odmor i razonodu, uključujući razumno ograničenje radnog vremena i povremeni plaćeni odmor.

Član 25.

(1) Svako ima pravo na standard života koji obezbjeđuje zdravlje i blagostanje, njegove porodice, naročito hranu, odjeću, stan i lekarsku negu potrebne socijalne službe, kao i pravo na osiguranje u slučaju nezaposlenosti, bolesti, onesposobljenja, udovištva, starosti ili drugih slučajeva gubljenja sredstava za izdržavanje usljed okolnosti nezavisnih od njegove volje. (2) Majke i djeca imaju pravo na naročito staranje i pomoć. Sva djeca, rođena u braku ili van njega, uživaju jednaku socijalnu zaštitu.

Član 26.

(1) Svako ima pravo na školovanje. Školovanje treba da bude besplatno bar u osnovnim i nižim školama. Osnovna nastava je obavezna. Tehnička i stručna nastava treba da bude svima podjednako pristupačna na osnovu njihovih sposobnosti. (2) Školovanje treba da bude usmjereno punom razvitku ljudske ličnosti i učvršćenju poštovanja čovekovih prava i osnovnih sloboda. Ono treba da pomaže razumijevanje, trpeljivost i prijateljstvo među svim narodima, rasnim i verskim grupacijama, kao i delatnost Ujedinjenih nacija za održavanje mira. (3) Roditelji imaju prvenstveno pravo da biraju vrstu škole za svoju decu.

Član 27.

(1) Svako ima pravo da slobodno učestvuje u kulturnom životu zajednice, da uživa u umetnosti i da učestvuje u naučnom napretku i u dobrobiti koja iz toga proističe. (2) Svako ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu od svakog naučnog, književnog ili umjetničkog dela čiji je on tvorac.

Član 28.

Svako ima pravo na društveni i međunarodni poredak u kojem i prava i slobode objavljeni u ovoj Deklaraciji mogu biti potpuno ostvareni.

Član 29.

(1) Svako ima dužnost prema zajednici koja jedino omogućava slobodno i puno razvijanje njegove ličnosti. (2) U vršenju svojih prava i sloboda svako može biti podvrgnut samo onim ograničenjima koja su predviđena zakonom u cilju obezbeđenja nužnog priznanja i poštovanja prava i sloboda drugih i u cilju zadovoljenja pravičnih zahteva morala javnog poretka i opšteg blagostanja u demokratskom društvu. (3) Ova prava i slobode ni u kom slučaju ne mogu se izvršavati protivno ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija.

Član 30.

Nijedna odredba ove Deklaracije ne može se tumačiti kao pravo za ma koju državu, grupu ili lice da obavlja bilo koju delatnost ili da vrši bilo kakvu radnju usmerenu na poništenje prava i sloboda koji su u njoj sadržani."

Priča o jednoj uspešnoj ženi - Elenor Ruzvelt

Elenor Ruzvelt (1884-1962) - vrlo uticajna i uspešna žena, koja je svojim brojnim humanitarnim i političkim delovanjem ostavila neizbrisiv trag u istoriji, učinivši da su mnogi svedoci vremena u kome je delovala, a i kasnije, tvrdili da je njena moć i uticaj bila jednaka ili čak i veća od moći koje je imao njen suprug, tadašnji predsednik

SAD. Bila je istovremeno američka socijalna radnica, pisac, predavač i predstavnik Sjedinjenih Država u „Ujedinjenim nacijama“.

Elenor je rođena u Njujorku 1884. u braku Elliotta i Anne (rođ. Hall) Ruzevelt. Ime Anna dobila je po svojoj majci, a Eleanor po ocu kojem je nadimak bio Ellie. Od detinjstva je više volela da je zovu po njenom srednjem imenu Elenor. Bila je dete iz imućne i ugledne porodice koja je pripadala „društvenom kremu“ Njujorka. Ujedno je bila (baš kao i njen budući suprug) rođaka predsednika Sjedinjenih Država, Teodora Ruzevelta. Majka joj je umrla od difterije, kad je Elenor imala samo osam godina, a otac dve godine kasnije (1894) od alkoholizma. Godinu dana ranije (1893), takođe od difterije, umro je i njen četvorogodišnji brat Elliott Junior. Nakon smrti oba roditelja živela je s majčinim roditeljima, koji su je sa petnaest godina poslali na školovanje u Englesku.

Po povratku u Njujork (1902), radila je u njujoroškoj službi socijalne pomoći. Iste godine, na prijemu u Beloj kući, susreće svog budućeg supruga, Franklina Delano Ruzevelta. Uprkos velikom protivljenju Franklinove majke, njih dvoje su se venčali 1905. godine, a venčanju je prisustvovao i tadašnji američki predsednik Theodore Ruzevelt. To je ovom braku donelo i prvu medijsku pažnju.

Prelomna tačka u, naizgled, idiličnom braku se desila 1918. godine kada je Elenor otkrila da je muž vara s Lucy Page Mercer. To ju je voma povredilo, ali je, ipak, svom suprugu dala mogućnost da izabere ili razvod ili da odmah prekine započetu vezu. Svestan koliko se razvod može loše odraziti na njegovu političku karijeru, prekinuo je sve odnose sa Lucy.

Pošto se afera završila i nakon što su Ruzeveltovi uskladili svoje odnose, Elenor je odlučila da stvori vlastitu karijeru. Postala je članica „Lige ženskih glasača“ i „Ženske unije trgovačkih liga“. Godine 1921. Elenor počinje politički delovati u Franklinovu korist, koji je, nakon neuspešnog kandidovanja za mesto potpredsednika Sjedinjenih Država 1920. godine, oboleo od dečije paralize. Ubrzo Elenor

postaje aktivna i unutar Demokratske stranke, pokušavajući da na taj način održi političku karijeru svoga supruga.

Kada je Frenklin 1932. godine izabran na mesto predsednika Sjedinjenih Država, Elenor je nastavila da mu pomaže, iako, službeno, nije imala nikakvu funkciju. Ipak, i pored toga uskoro je postala veoma uticajna osoba u njegovoj administraciji. Velika kriza tokom tridesetih je itekako zaokupljala gospođu Ruzevelt pa je ona bila i sponzor eksperimenta kod Arthurdalea u Zapadnoj Virdžiniji, koji je imao za cilj da pomogne rudarima u toj zajednici. Veliku podršku i simpatije je zadobila predlogom i sprovođenjem programa za zapošljavanje mladih. Liberalnija od samog predsednika, radila je na promociji rasne jednakosti, a i danas je čuven incident kada je istupila iz društva „Kćerke američke revolucije“ jer su članovi tog društva crnoj pevačici Marian Anderson, zbog njene rasne pripadnosti, osporili pevačke sposobnosti i talenat.

Za vreme Drugog svetskog rata je posećivala američke vojnike širom sveta, zalagala se za desegregaciju unutar oružanih snaga i pružila pomoć jevrejskim izbeglicama iz Evrope koji su se naseljavali u Palestini. Nakon muževljeve smrti, osnovala je „Amerikanci za demokratsku akciju“ (Americans for Democratic Action), liberalnu grupu unutar Demokratske stranke. Tokom pedesetih postala je velika pobornica stranačkog vođe Stevensona. Kao predstavnik Sjedinjenih Država u „Ujedinjenim nacijama“, u periodu od 1945. do 1953. godine, predsedavala je komisijom koja je objavila Opštu deklaraciju o ljudskim pravima. Elenor je pisala kolumnu „Moj dan“ koja je bila veoma popularna i čitana. Napisala je brojne knjige od kojih su najpoznatije: „It's Up to the Women“ iz 1933. godine i „This I Remember“ iz 1949. godine.

U saobraćajnoj nesreći 1962. godine u Njujorku, zadobila je teške povrede i od tada je njeno zdravlje počelo da se rapidno pogoršava. Ubrzo je obolela od plastične anemije i tuberkuloze. Umrla je u novembru iste godine.

“Bez tvog pristanka niko ne može izazvati u tebi osećaj manje vrednosti.”

“Budućnost pripada onima koji vjeruju u lepotu svojih snova.”

“Nije pošteno tražiti od drugih ono što sami nismo spremni učiniti.”

“Tokom svog razvoja otkrijemo ko smo zapravo i tada donesemo odluku za koju smo odgovorni. Odluku donesite zbog sebe jer nikad nećete živjeti tuđi život.”

“Veliki umovi raspravljaju o idejama. Srednji umovi raspravljaju o događajima. Sitni umovi raspravljaju o ljudima.”

Elenor Ruzvelt

Pripremila
Jelena Lubura

Kako je propao Lehman brothers???

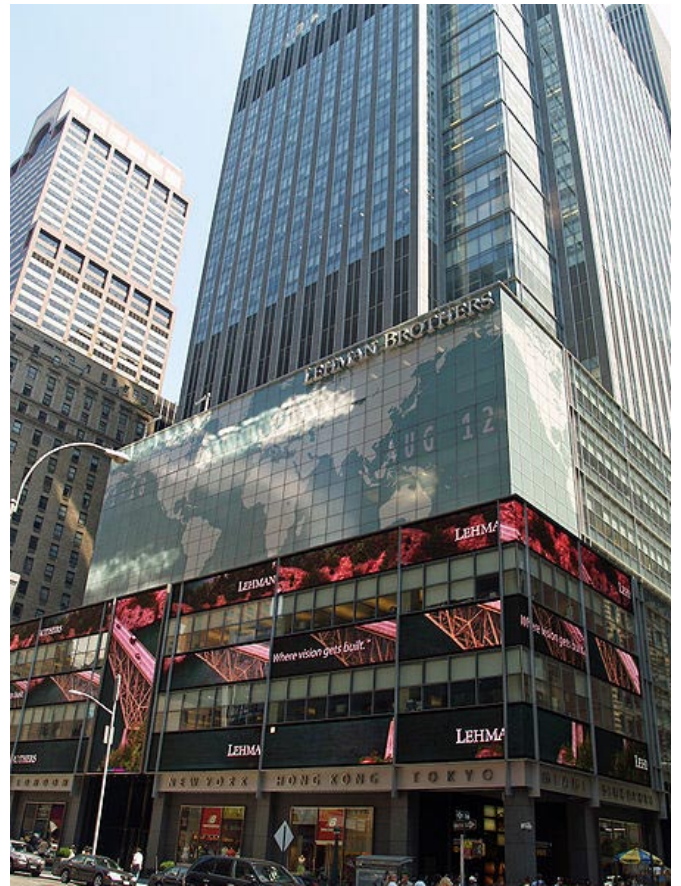
Na ovo jednostavno pitanje: „Kako je mogla da propadne banka Lehman Brothers, 159 godina stara ikona američkog finansijskog sistema, i četvrta po veličini investiciona banka u SAD“, na ovo jednostavno pitanje većina će kao odgovor navesti razne CDO-e, ARM-e, HELOC-e, MBS-e, ABS-e, CMO-e i mnoge druge akronime koje u sebi sadrže većinu slova abecede, ili azbuke, ako Vam je milije. Zarad očuvanja zdravog funkcionisanja moždanih ćelija čitaoca, navedeni akronimi neće biti bliže objašnjavani. Međutim, nema potrebe za sekiracijom. Danas je jasno da ni oni koji su zarađivali milione dolara godišnje, kreirajući takve hartije (da, dobro ste pročitali), nisu ništa bolje razumjeli cijelu priču!

Jedan od mogućih odgovora na pitanje iz naslova je iznenađujuće. Riječ je opet o tri slova. Vjerovatno su Vam poznata. Propao je zahvaljujući ljudskom EGU. Ali, da prvo vidimo kako je sve počelo.

Priča o Lehman Brothers banci počinje 1850. (da, da, prije 160 godina) godine u gradiću Montgomeri, Alabama, kada tri brata Leman (Henri, Emanuel i Majer), koji su doselili u SAD iz Bavarske (današnja Njemačka), osnivaju preduzeće za trgovinu pamukom, koji je u to vrijeme bio izuzetno tražena roba. Nakon osam godina sele se u Njujork, a sve u skladu da budu u centru trgovačkih dešavanja, što je Njujork u to doba svakako postao.

Kako je posao rastao, tako je Liman ulazio u različite oblasti poslovanja, a prvu javnu emisiju (to Vam je ono kada firma iz zatvorenog entiteta izlazi na berzu kako bi prikupila kapital) uradili su 1889-e godine. Firma kojoj su pomogli da prikupi kapital na berzi zvala se International Steam Pump Company.

U narednim decenijama firma je uspjela da preživi i izađe jača iz raznih kriznih razdoblja američke istorije, gdje se posebno izdvaja velika kriza tridesetih (1929-1933). Kao izuzetno važna godina u istoriji se izdvaja 1969-a kada, smrću Bobija Lemana, firmu po prvi put vodi osoba koja nije u krvnom srodstvu sa porodicom Leman. Nakon toga, Leman se 1974-e spaja sa investicionom bankom „Kuhn, Loeb & Co“. kako bi formirali četvrtu najveću investicionu banku na svijetu, „Lehman Brothers, Kuhn, Loeb“, Inc. U periodu od 1984-1994, Liman je bio u vlasništvu najveće svjetske firme za kartično poslovanje, „Ameriken Ekspres“ (American Express). Ova poslednja godina je naročito važna, pošto je baš tada na čelo firme došao Ričard S. Fuld, čovjek koji je uspješno prebrodio većinu izazova Vol Strita u poslednjih 15-ak godina. Fantastičan skor na

čelu Limana mu je pokvarila jedna sitnica; vjerovatno je najzaslužniji (da, postoje sistemi gdje vodeći ljudi zaista i odgovaraju za rezultate) za bankrot banke koji je uzdrmao finansijski svijet. Možda je glagol „uzdrmati“ previše blag, jer su tog, 15-og septembra 2008-e godine, dešavanja na finansijskim tržištima širom svijeta više ličila na apokalipsu, nego na mali zemljotres.

Šta se u stvari dogodilo? Investicione banke su u potrazi za novim izvorima prihoda ulazile u nove i sve rizičnije poslove. Jedan od tih poslova je bio „prepakivanje hipotekarnih kredita“. O čemu se zapravo radilo?

U skladu sa američkim snom o posjedovanju vlastite kuće, došlo je do izuzetnog popuštanja kreditnih uslova prema onim dijelovima populacije koji to sebi nisu mogli priuštiti. Krivicu svakako snosi i država, koja je omogućila da kamatne stope izuzetno dug period ostanu na istorijski niskim nivoima. Sam proces je izgledao ovako: banka odobri kredit NINJA komitentu (ne japanskom ratniku, već „No Income No Job or Asset“ klijentu, tj. klijentu koji nema prihoda, posao niti ikakvu imovinu). Banka je kao jemstvo uzimala jedinu stvar koju je zajmoprimac posjedovao:

tek kupljenu kuću. Interesantno je bila činjenica što niko nije brinuo oko vrijednosti kuća. Izgleda da bankari nisu bili svjesni činjenice koju zna svako dijete u drugom razredu osnovne škole; perpetum mobile još nije izmišljen. Pored toga, oni su te kredite prodavali na sekundarnom tržištu, i to kao hartije čudnih naziva od tri slova sa početka teksta.

Problem banke „Leman Braders“ je bio u činjenici da su zadržali previše ovih hartija u svojim bilansima. Što će reći, samo je bila potrebna inicijalna kapisla, a ona je došla u padu cijena nekretnina koji je pokrenuo strašnu spiralnu. Dužnici su prestali plaćati rate (jer im je bilo jeftinije da im banka oduzme, sada već kuću male vrijednosti). Banke su oduzimale kuće i odmah ih iznosile na tržište kako bi dobile, koliko toliko, približnu vrijednost kredita. Dodatna prodaja kuća je još više obarala njihovu vrijednost. Liman se odjednom našao sa hipotekarnim hartijama vrijednim nekoliko desetina milijardi dolara za koje više nije postojalo tržište. Dodatni problem je predstavljalo jednogodišnje fabrikovanje takvih bilansa, koristeći tehniku zvanu Repo 105 (U suštini, pred objavljivanje izvještaja svakog tromjesječja, Liman je prodavao hartije i tako „čistio“ bilanse. Problemčić koji bi šefa mogao dovesti do zatvora, jeste činjenica da takva transakcija treba biti prikazana kao kratkoročni zajam. Rezultat – umjesto 50 milijardi „toksičnih“ hartija, na Limanovim bilansima se odjednom pojavi 50 milijardi u kešu).

Posljednja slamka spasa pred sami kolaps je predstavljala prodaja firme. Tu je došla do izražaja tvrdoglavost šefa, g-dina Fulda koji je smatrao da su ionako rijetke ponude finansijski nezadovoljavajuće. Na kraju je preostala država kao finalni kupac. Međutim, bijes poreskih obveznika koji je Ujak Sem navukao spašavajući još jednu veliku banku u martu iste godine novcem poreskih obveznika, u kombinaciji sa Fuldovom prepotencijom u komunikaciji sa ministrom finansija SAD, g-dinom Poulsonom, spriječio je još jednu veliku nacionalizaciju i zapečatio sudbinu banke.

Epilog – tržišta širom svijeta prestala da funkcionišu. Indeksi doživjeli dnevni pad, neviđen još od 1929-e godine i Velike depresije. Veliki broj ljudi ostao bez posla. I najvažnije, povjerenje na tržištima je potpuno nestalo, i tako dalje...

I zato, sledeći put kada neko ponudi da Vam proda finansijski instrument sa tri slova u imenu, širom otvorite oči!

Pripremio
Gojko Rodić, asistent
Fakultet za ekonomiju i menadžment

Branding ili rasprodaja?

Ekonomska situacija je i pored pojedinačnih optimističnih vijesti i dalje teška. I to ne samo ovdje ili tamo, već u cijelom svijetu. I to traje već tri godine. Kako će firme preživjeti u takvim teškim vremenima? Većina firmi, posebice malih i srednjih, koje nemaju stručno osoblje za marketing, primjenjuju politiku smanjenja cijena. Da li je to stvarno dobar potez?

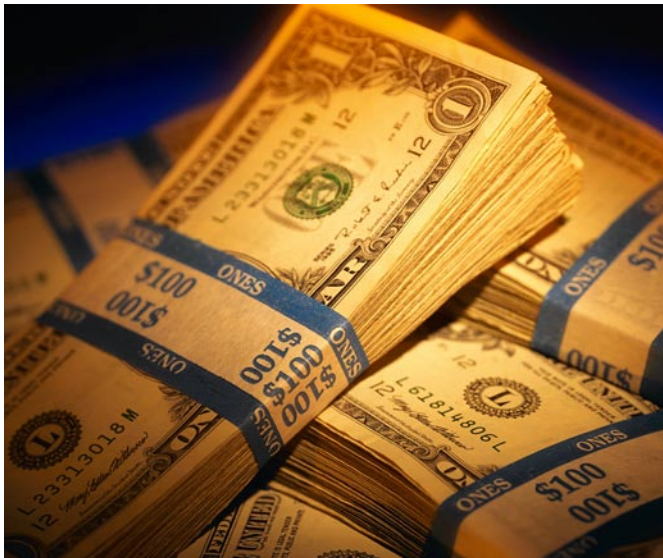
Smanjenje cijena može se činiti kao dobro rješenje jer, teoretski, to povećava prodaju. No, stručnjaci kažu da to nije istina. Jedino što možete učiniti praveći velike rasprodaje je smanjiti vrijednost vaše usluge ili proizvoda i priviknuti svoje klijente da ne kupuju redovno, već da čekaju na popuste. Dakle, umjesto da usavršavate svoje poslovanje, „politika popusta“ kontinuirano čini svoje, a pad vrijednosti vašeg brenda postaje prava opasnost.

Stručnjaci preporučuju da, u tim teškim razdobljima, treba primijeniti politiku tzv. „dodane vrijednosti“. Dodavanje vrijednosti na svoje proizvode makar to značilo i povećanje cijene i usluga, može biti garancija za uspjeh vašeg poslovanja. Poseban proizvod će se uvijek prodati, jer ljudi vole da troše više za kvalitetu nego za prosječnost. Koristiti znanje je jednako vrijedno i važno kao i povratak na prodaju. Jedno ne može funkcionirati bez drugoga. Utvrđivanje fer cijene je preporučljivo. Ali, kako možete to učiniti?

Pa, u cilju uspostavljanja fer cijene, treba uzeti u obzir proizvodnu cijenu, na koju bi trebalo dodati dodatne troškove koje ćete morati platiti za plate, najam i tako dalje, i tek nakon toga treba dodati trošak za vrijednost vašeg proizvoda. Ovo se odnosi na osobine koje čine vaš proizvod jedinstvenim na tržištu i to se može odnositi na njegove tehničke i praktične karakteristike, kako bi opravdali svoj visoki nivo potražnje i zadovoljstva i svih prednosti koje ga čine profesionalnim. Ali kako da kupci postanu svjesni toga? To je jednostavno kao i sam marketing! Treba napraviti „pitch“ u kome se stavlja naglasak na posebni značaj proizvoda - ko je kreator, šta su bila njegova glavna dostignuća koja ga čine poznatim, spomenuti razlog zašto je vaš poznati brand odlučio raditi s tim kreatorom koji donosi najbolje proizvode na tržište i, konačno, navedite svoj razlog djelovanja. To će uvjeriti klijenta u jedinstvenost vašeg proizvoda, te će učiniti da se osjećaju ugodno što troše više za kvalitetan proizvod.

Dakle, provjerite šta je cilj vaše firme. Primjenu smanjenja troškova možete učiniti, ako se dobro reklamiralo, prodalo više i imalo veći profit u određenom trenutku, ali to će uvijek ostati samo trenutno. Šta više, gotovo je sigurno da će te izgubiti klijente jer oni će imati sve manje i manje povjerenja u proizvode koje mogu priuštiti samo uz popuste. Oni će čak prestati biti zainteresirani za vaš brand. No, povećavanje vrijednosti vašeg proizvoda, čak i ako to znači da se poveća i cijena, može garantirati povjerenje kupaca. Još možete primijeniti politiku sretnog kupca „happy customer policy“ i dati svojim VIP kupcima neke pogodnosti s vremena na vrijeme (kao što je organiziranje ručkova za njih ili da im se daju popusti na osnovu njihove predhodne kupovine), možete biti sigurni da će te svoje klijente uvjeriti u svoj brand i dobiti mušterije vjerne za cijeli život.

„Novac ne smrdi!“

„Novac ne smrdi“, rekao je svojevremeno rimski car Vespazijan svom sinu Titusu. Titus je, naime, smatrao da je uvođenje poreza na javne nužnike neprimerena mera. Ideje o neobičnim nametima države nisu nove, a provlačile su se kroz čitavu istoriju civilizacije, jer su se vladari neprestalno dovijali da prikupe dovoljno novca za državnu kasu.

No da je tadašnja vlast bila vrlo domišljata u izmišljanju i uvođenju novih nameta i legalnoj pljački svojih, uglavnom, siromašnih građana, govore nam istorijske činjenice.

U doba cara Augusta, porez su morali plaćati neženje. Car je mislio da će ih taj porez natjerati da se ožene i počnu stvarati nove poreske obveznike, od čega bi, naravno, najviše koristi imao on i njegovi nasljednici.

Francuskom kralju Luju XV. je savjetnik predložio da se uvede porez na inteligenciju, koji bi svi rado plaćali jer niko ne bi za sebe javno priznao da je glup i da ne treba plaćati taj porez. U Francuskoj se u srednjem vijeku kartanje smatralo velikim grijehom. Da bi vlast suzbila tu strast, kupci karata za igru plaćali su velik porez. Ovo je preteča poreza na igre na sreću.

Italijani su u 19. vijeku morali plaćati porez od 10 lira na vožnju biciklom za održavanje puteva koje su uništavali. Iz tog poreza nastala je današnja putarina koja se plaća prilikom registracije vozila.

Za vrijeme vladavine Petra Velikog muškarcu su u Rusiji morali plaćati porez na bradu. Ruskog cara je ljutio njihov običaj nošenja duge brade. Druga verzija iste priče govori da je jedan od prijatelja Petra Velikog bio vlasnik fabrike britvi i da je kralj nakon uvođenja tog poreza bio bogato nagrađen.

U 18. vijeku, grad Hanover je uveo porez na vrapce, kao vid borbe protiv napasti, oni koji gradskim vlastima nisu predavali dovoljno mrtvih vrabaca, morali su da plate specijalan porez. Za one koji ne bi platili, postojala je specijalna opomena: gradski službenici su im skidali kućna vrata i odnosili ih u opštinske prostorije, gde su ostavljena sve dok se porez ne plati.

U prilog činjenici da i savremenici nisu ništa manje domišljati govore najave uvođenja neobičnih poreza. Suočene se ekonomskom krizom većina sve zemalje pokušavaju pronaći način za povećanje prihoda, a najlakši način je uvođenje novih poreza. Gotovo polovina država SAD uvela je nove namete. Teksas je uveo poreske markice za kupovinu džointa. Pojedine države su naplaćivale taksu i za prodaju bundeva za Noć vještica, neke su uvele porez na pornografiju.

Opštine u Njemačkoj, takođe, prikupljaju prihode na neobičan način. Tako se u Esenu plaća porez na solarijume. Svaka radnja mora da plati po 20 eura mjesečno za svaki aparat. Pored ovoga novina je i da se plaća porez na dekoraciju grobova, i to u iznosu 3.80 eura po kvadratnom metru nadgrobno spomenika. Hamburg je uveo porez na zvanje policijske patrole, onaj ko pozove mora da plati 40 eura. Keln je uveo porez na prostitutke, svaka prostitutka mora da plati 150 eura mjesečno, dok hoteli u kojima one pružaju usluge moraju platiti 5 % na korišćenje kreveta.

Mađarska ja najavila uvođenje poreza na kravate i leptir mašne. Obrazloženje ovakvog nameta je da su to odjevni predmeti koje stvaraju dizajneri, a novac od tih prihoda bi se koristio za finansiranje umjetnosti i kulture u Mađarskoj.

Rumunija je donijela odluku da legalizuje "vještičarenje", a samim tim i uvede porez na gatanje i vračanje. Novim zakonom predviđeno je da će gatare i vračare morati da plaćaju porez od 25% na svoje prihode. To je izazvalo revolt kod vještica u Rumuniji koje su najavile pravljenje uroka koji će napraviti raskol u vladi.

'Liječim sve, proričem i gatom! Ali neću porez!'

I stoga dragi moji, nakon čitanja ovog teksta pokušajte se prisjetiti jeste li ispunili poresku prijavu za ovu godinu, i da li ste posve sigurni da u međuvremenu nije izmišljen neki novi porez!

Pripremila
Ljiljana Jelić, asistent
Poreska akademija

„Sava“ teče uzvodno

Kada govorimo o domaćim vrijednostima, u njih sigurno možemo svrstati Prehrambenu industriju „Sava“ iz Bijeljine. Vizija „Sava“ je od početka bila prerada voća i povrća u prirodne i zdrave proizvode svjetskog kvaliteta, u zaokruženom procesu od „njive do trpeze“.

Misija Prehrambene industrije „Sava“ je proizvodnja zdrave hrane od voća i povrća uz konstantno unapređenje asortimana proizvoda kako bi se na najbolji način zadovoljile potrebe kupaca. Na taj način će „Sava“ snažno doprinijeti ukupnom razvoju opštine Bijeljina, Republike Srpske, Bosne i Hercegovine kao i čitavog regiona.

Ova firma je osnovana 1947. godine, a kao glavnu djelatnost je imala preradu voća i povrća. Od početnih 20 tona na godišnjem nivou, „Sava“ je tokom devedesetih godina dostigla proizvodnju od 11 000 t. Na prostoru bivše Jugoslavije, bila je lider u proizvodnji postupkom tople obrade voća i povrća kao i plasmana smrznutog voća i povrća zahvaljujući velikom kapacitetu sopstvene hladnjače (3000 t). Dobitnik je brojnih priznanja za kvalitet proizvoda, kao i za ukupno unapređenje odnosa sa poljoprivrednim proizvođačima i kupcima koji su u velikom broju ostali vjerni „Savi“ više od šest decenija.

U decembru 2009. godine „Sava“ je privatizovana i odmah se pristupilo potpunoj revitalizaciji i organizaciji proizvodnje. Danas je „Sava“ moderno privatno preduzeće u kome se primjenjuju evropski standardi. Stručna radna snaga, odlično osposobljena da uspešno upravlja tehnološkim procesima, i korištenje opreme renomiranih

njemačkih proizvođača, „Herbort“ i „Lubek“, garant su postojanog kvaliteta „Savinih“ proizvoda. „Sava“ danas proizvodi savremenim načinom prerade, prema sopstvenim recepturama koje zadovoljavaju potrošače sa prefinjenim ukusima. Glavna karakteristika svih „Savinih“ proizvoda ogleda se u potpuno prirodnom načinu proizvodnje bez konzervansa i drugih dodataka, a održivost (trajnost) proizvoda se postiže toplim tretmanom kroz pasterizaciju i sterilizaciju.

Cilj „Sava“, postavljen kao trajna obaveza, je briga o zdravlju i zadovoljstvu sadašnjih i budućih kupaca, kao i dostizanje proizvodnje od 20 000 t gotovih proizvoda. Ambicije Prehrambene industrije „Sava“ su vezane za izvoz na strana tržišta, a već početkom 2011. godine su ostvareni i prvi koraci u tom pravcu. Tako je u Crnu Goru, Srbiju, Njemačku i Australiju poslat probni kontigent (jedan šleper) i na taj način je otvoren proces probiranja na strana tržišta. Brend „Sava“ će postati, ako se ove ambicije ostvare, nadamo se, nosilac razvoja poljoprivredne proizvodnje u Semberiji, republici Srpskoj i okruženju. Mi im, u to ime, želimo mnogo sreće i uspjeha u poslovanju i nadamo se da će ponovo zablistati u punom sjaju i dostići mjesto koje im pripada.

Pripremio
Rade Maksimović
Referent u marketing službi

Veliki odziv nastavnika i profesora osnovnih i srednjih škola na seminarima Slobomir P Univerziteta!

Slobomir P Univerzitet je, u saradnji sa Pedagoškim zavodom Republike Srpske, 19.2.2011. godine u Doboju i 26.2.2011. godine u Slobomiru, organizovao seminare i stručni skup za nastavnike osnovnih i srednjih škola. Prema rječima kordinatora za saradnju sa RPZRS, dr Mileta Vasića, seminarima je prisustvovalo oko 551 nastavnik i profesor iz većine gradova Republike Srpske. Oni su mogli da slušaju neku od trinaest različitih tema, a nakon završenih seminara petnaest učesnika je imalo mogućnost da učestvuje na stručnom skupu i prezentuju svoje radove koji će biti objavljeni u časopisima Slobomir P Univerziteta, "Nauka" i "INFOMAT". Učesnici nisu krili svoje zadovoljstvo kako samom organizacijom cjelokupnog događaja, tako i temama koje su bile ponuđene, a većina je izrazila želju da SPU ponovo organizuje slične aktivnosti, pri tome najavljujući da će sigurno ponovo učestvovati.

Razgovarali smo sa Ružicom Birčaković, pomoćnikom koordinatora za saradnju sa RPZRS. Ona nije krila svoje zadovoljstvo realizacijom cjelokupnog projekta.

Možete li nam reći kako je, uopšte, došlo do ideje da se organizuje jedan ovakav događaj?

Ideja o organizaciji seminara i stručnih skupova je rezultat sporazuma o saradnji koji je Slobomir P Univerzitet prošle godine sklopio sa Pedagoškim zavodom Republike Srpske. RPZRS je prepoznao ozbiljnog partnera u Slobomir P Univerzitetu kome je i povjerio ovakav jedan značajan projekat, čiji je

osnovni cilj unapređenje i razvoj osnovnog i srednjeg obrazovanja u Republici Srpskoj.

Nije tajna da je broj učesnika prevazišao očekivanja i samog organizatora, pa bismo voljeli da nam kažete koliko je tačno učesnika bilo i koje su to teme na koje su se oni najviše prijavljivali.

Tačno je da smo i mi pomalo iznenađeni odzivom. U Doboju i Slobomiru je ukupno bilo oko 530 učesnika. Sadržaj seminara je bio raznolik, od srpskog jezika, engleskog, njemačkog, matematike, demokratije pa do tema koje su pokrivala oblast informatike i ekonomije. Najveće interesovanje je vladalo za informatiku i strane jezike, što je na neki način i logično, uzevši u obzir da su učešće uzeli nastavnici i profesori kako iz osnovnih tako i iz srednjih škola.

Koliko ste vi zadovoljni i u kom stepenu su vaša očekivanja ispunjena u vezi sa pomenutim projektom?

Možemo se pohvaliti da je sve proteklo krajnje uspješno. Nakon seminara u Doboju, organizovali smo seminare i u Slobomiru, gdje smo ugostili nastavnike i profesore iz Bijeljine, Brčkog, Ugljevika, Zvornika, Vlasenice, Rogatice, Foče, Trebinja, Banja Luke... Impresionirani smo činjenicom da je odziv bio veliki, i da su učesnici dolazili iz svih gradova Republike Srpske. Uložili smo dosta vremena u samu organizaciju ovog događaja i trudili smo se da teme bude atraktivne. Takođe smo nastojali da to ne bude klasičan seminar, gdje će učesnici biti pasivni slušaoci, nego da vlada interakcija između predavača i samih učesnika. Na osnovu povratnih informacija koje smo dobili, možemo sa ponosom da kažemo da smo ispunili naše ciljeve.

Prema informacijama koje do sada imate, smatrate li da su i očekivanja učesnika ispunjena?

Možemo slobodno reći da jesu. Radili smo intervjuje i ankete u kojima su nam učesnici iznosili svoje impresije vezano za seminar i kritike su veoma pozitivne. Mi smo otvoreni za sve njihove predloge i sugestije te ih i ovom prilikom pozivamo da nam se jave, kako bi i sledeći put sve bilo organizovano na najbolji mogući način.

Moram da spomenem i to da svoje zadovoljstvo nije krila ni predstavnica RPZRS, Gordana Popadić. Ona je sve prisutne pozdravila u svoje ime i u ime direktora RPZRS, doc. dr Mirka Banjca, izražavajući nadu da će odlična saradnja koju RPZRS ima sa Slobomir P Univerzitetom biti nastavljena i ubuduće, ne samo na polju izvođenja zajedničkih seminara, već i dizajniranja nastavnih programa za osnovne i srednje škole u Republici Srpskoj. Slično je bilo i u Slobomiru gdje je prisutne ispred Republičkog pedagoškog zavoda Republike Srpske pozdravio mr Marinko Savić koji je stavio naglasak na važnost kontinuirane edukacije nastavnog osoblja u osnovnim i srednjim školama kao i odličan kvalitet i lepezu ponuđenih edukativnih programa na Slobomir P Univerzitetu.

Da li se u nekom narednom periodu možemo očekivati da će biti organizovani slični seminari?

Da, u saradnji sa RPZRS ćemo, već od sledeće sedmice, krenuti sa pripremanjem novih seminara koji će, pored navedenih oblasti, pokriti i one koje su ovog puta bile izostavljene. Javnost će blagovremeno biti upoznata sa svim detaljima putem našeg web portala i medijskih pokrovitelja.

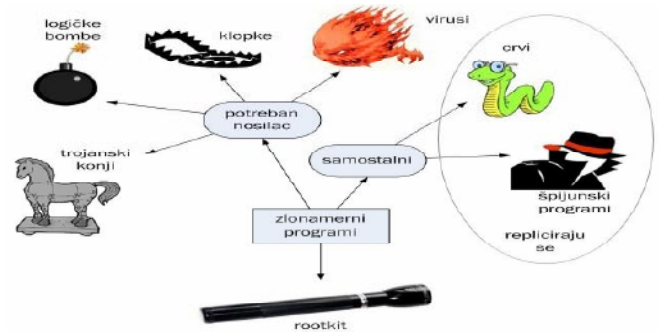
Već smo rekli da je organizacija ovih seminara rezultat saradnje sa RPZRS, pa nas zanima da li će se ova saradnja i dalje biti nastavljena i da li će se ona odnositi samo na stručne seminare i skupove ili će podrazumevati i neke druge aktivnosti?

Saradnja sa RPZRS se nastavlja. Drago nam je da su prepoznali rad i trud našeg univerziteta i pružili nam podršku u jednom značajnom projektu. Ovo je još jedan pokazatelj da SPU, iako relativno mlada institucija, veoma uspešno obavlja sve svoje zadatke. Pored organizacije seminara i stručnih skupova Republički pedagoški zavod RS i Slobomir P Univerzitet učestvuju u zajedničkom TEMPUS projektu u koji je uključen čitav niz univerziteta i obrazovnih institucija iz regiona i Evropske unije. U planu su i mnoge druge aktivnosti koje će biti precizirane u narednom periodu.

Pripremila
Jelena Lubura

Računarski virusi (zlonamerni kodovi)

Zlonamerni kod ili računarski virus ima nameru da se umnožava, ošteti ili ukrade određene podatke. Postoji više vrsta zlonamernih kodova u zavisnosti od njihove namene. Osnovne vrste zloćudnog softvera (Malware) su "virusi", "crvi", "trojanski konji", "rutkit", "logičke bombe" i "adver". Podelu prema kriterijumima možete pogledati na slici ispod.

Virus je kod napisan sa jasnom namenom da sam sebe umnožava. Virus pokušava da se širi od računara do računara tako što se "kači" na neki program. Dobra vest je to što se pravi virus ne širi bez ljudskih postupaka koji bi ga pokretali, kao što su deljenje datoteke ili slanje e-poruke.

Crv je, kao i virus, napravljen tako da se kopira sa jednog računara na drugi, samo što on to radi automatski, preuzimanjem kontrole nad funkcijama računara koje omogućuju prenos datoteka i podataka. Kada crv uđe u vaš sistem, on dalje može da putuje sam. Velika opasnost kod crva jeste njihova sposobnost da se umnožavaju u ogromnim količinama i nije im potreban „program domaćin“.

Trojanski konji se šire tako što navode ljude da otvaraju programe misleći da oni potiču iz legitimnih izvora. Poput mitološkog trojanskog konja koji je ličio na poklon, dok su u njemu bili sakriveni grčki vojnici koji su zauzeli Troju, savremeni trojanski konji su računarski programi koji deluju kao koristan softver, a zapravo ugrožavaju vašu bezbednost i izazivaju puno štete.

Logička bomba je zlonamerni kod ugrađen u neki koristan program koji će se aktivirati kada se ispune odgovarajući uslovi – na primer, u određeno vreme ili određenog datuma, ukoliko na disku postoji određena datoteka ili ako se na sistem prijavi određeni korisnik.

Prenos

Virusi se mogu prenositi na puno načina, a u današnje vreme se skoro svi virusi prenose preko Interneta, a mogu se prenositi i disketama, prenosivim hard diskovima, CD-ovima, USB fleševima i drugim prenosivim medijima.

Prevenција

Dobra vest je to što, uz malu prevencije i malo razmišljanja, postoji manje šansi da ćete postati žrtva ovih pretnji. Zamislite to kao zaključavanje ulaznih vrata na stanu. Ništa ne može stoprocentno da garantuje bezbednost vašeg računara. Međutim, bezbednost svog računara možete da poboljšavate redovnim ažuriranjem softvera i neodlaskom na sumnjive sajtove.

Pripremila
Aleksandar i Miloš Kojić
Fakultet za informacione tehnologije

U vezi sa prisustvom odsutnog

Žudnju koja gazi poredak očekuje gorak svršetak.
Pindar

I

Dobro je znana priča o takmičenju slikara Zeuksida iz Heraklije i Parasija iz Efesa. Kad je Zeuksid naslikao grožđe, obmanjene, sliku ključaše ptice zaželivši se grožđa. Tom slikom pohvalio se Zeuksid Parasiju. Ali kad Zeuksid bi kod Parasija, nazre iza kulisa neku sliku. Pošavši da raskrili platno i pogleda sliku, shvati da je platno naslikano i da je obmanut. Ispada, dakle, da je pobijedio Parasije, jer je njegova slika bila toliko stvarna da je izgledom prestala biti slika, čak i za Zeuksida. Tako je, hvale vrijedan Zeuksid, izgubio. Parasijeva pobjeda znači da od moći iluzije zavisi valjanost slika.

Dobro je znati da je helenski svijet volio nadmetanja i cijenio pobjednike. Sva je Helada agonistička. Agon se prevodi kao borba ili igra, pa je agonist takmičar, onaj koji se u nečemu ogleda, koji učestvuje u nadmetanju ili raspravi. Slavodobitnu žudnju Grka treba razlikovati od srebroljublja. Žudjeli su za važenjem i slavom a uživali u priznanju i hvali. Helensku agonistiku krasila je «otmena nevezanost za novčanu nagradu, bez ikakva velikovaroškoga nadraživanja gomilskih živaca».² Gramzivost je bila vrelo srama, a smjernost spram bogova dobrobitna. Ko se drznuo na bogove ili se hvalio prkoseći bogovima, zažalio bi.

Radi usrdnih molbi blagosloven je Pigmalion, Kipranin. Ucvijeljen bludnicama, Pigmalion, vješti vajar, od slonovače isklesa ženu, od svih ostrvljanki ljepšu, i zaljubi se u nju, pa zamoli Afroditu da mu daruje pravu (poput kipa) ljepoticu. Pigmalionove molitve usliši Afroditu tako što oživje skulpturu kojom se onda oženi Pigmalion. No, ne bi se usrećio da ga nije čula milostiva Afroditu. Tako je jer bogovi daju život, a slikari prave privide i podražavaju stvari.

II

1) Tekst Nenada Maleševića U vezi sa prisustvom odsutnog objavljen je u katalogu izložbe/projekta Miodraga Manojlovića. – Prisustvo odsutnog. Banja Luka, Muzej savremene umjetnosti Republike Srbije, 2010.

2) Miloš N. Đurić. – Iz helenskih riznica. Beograd, Prosveta, 1959, str. 21.

Tokom rata protiv sila osovine Norbert Viner je smislio napravu koja daje predskaze o putanjama aviona u nekom budućem vremenu leta. Morao je jer su avioni brže letjeli od protivavionskih raketa.

Predvidjeti budući položaj vazduhoplova znači izvesti određene proračune njegovog kretanja u prošlosti. Naprave o kojima je riječ (mašine za upravljanje protivavionskom vatrom) imale su da izračunaju razliku između predviđene putanje kretanja aviona i zaista izvršenog kretanja, i da onda, po toj razlici, predvide dalji tok leta. Pokazalo se da su tehnike upravljanja i komunikacije neodvojive i da kontrola počiva na tačnom saznanju o učincima minulog rada. Mašina mjeri rezultate, odnosno vidi je li avion oboren. Tako se ukloni neizvjesnost između dva alternativna ishoda (jeste ili nije oboren) i tom se informacijom paljba dalje rukovodi.

Upravljanje koje u osnovi ima rezultate učinjenog dejstva zove se povratna sprega (feedback). Povratna sprega je mehanizam koji omogućuje da se buduće djelovanje prilagodi ostvarenim rezultatima. Na osnovu mehanizma povratne sprege računar vrši procjene o bitnosti nečega i radi kao logički sistem sa centralnom kontrolom. Istina je onda da ljudi i mašine rade slično. «Sada», pisao je Viner, «kada se uočavaju izvesne sličnosti u ponašanju mašine i živog organizma, pitanje da li je mašina živa ili nije za naše svrhe samo je semantičko, i mi na njega možemo slobodno odgovoriti onako kako nam najbolje odgovara.»³ Odlučili su (1947. godine), Viner i saradnici, da oblast teorije upravljanja i komunikacija, kako kod mašina tako i kod živih bića, nazovu kibernetikom (Cybernetics), od grčkog κυβερνητης, što znači kormilar.

III

Raditi u softveru znači govoriti jezikom proizvodnje (konstituisanja) i potrošnje (upotrebe i prikazivanja) onoga što je morfološki određeno mehanizmom povratne sprege. Softver je sistem pravila i postupaka prema kojima računar obrađuje podatke i rješava zadatke. Softver je nemoguć bez aparata (hardvera). Hardver je mašina koja ima jezik. Hardver je stvaran predmet, odnosno uređaj sačinjen od standardizo-

3) Norbert Viner. – Kibernetika i društvo: ljudska upotreba ljudskih bića. Beograd, Nolit, 1973, str. 49.

vanih komponenti. Hardver je elektronska struktura koja omogućuje da se softver realizuje u procesu unošenja, obrade i iznošenja podataka.⁴

Odnos tijela i mašine za koji je svojstvena povratna sprega naziva se kiborg. Kiborg je svako tijelo koje njegova vještačka proteza informiše, rukovodi ili osnažuje. Nadalje, svaki informatički prostor u kome onaj koji barata informacijama ima utisak da ih svojevrijem koristi zove se kiberprostor (cyberspace). Kiberprostor je softverski generisana okolina koja nam nešto govori ili odgovara. Kiberprostor je «mari-oneti slična simulacija» (sa) kojom istovremeno opšte umreženi korisnici. Ekstenzija kiberprostora je virtualna realnost. Ona je zaslijepljujući ambijent simulakruma.⁵

U kiberprostoru je moć iluzije takva da kiborg može zaboraviti na živo tijelo što je spregnuto sa mašinom. U igri su tehnologije koje omogućuju novu vrstu tjelesnosti ili tjelesnost pretočivu iz jednog virtualnog oblika u drugi.

Kako se mreža širi, moć (znalaca) kopni. Nekonačnost mreže nekima se obznanila kao sila - istorijski nova - jer isključuje na znanju počivajuću hijerarhiju. Ono, međutim, što je radikalno promijenjeno i fantastično usavršeno jesu šeme kontrole. Stvoren je prostor u kome besciljno i neograničeno kolaju signali koji «podsećaju na tikove zatvorenika, poludelog od usamljenosti i ponavljanja».⁶ Kibernetska kontrola isključuje nasilje koje je podanike tjeralo na životinjsku poslušnost. Dok ste umreženi, kontrolišete se sve što vas zastupa, znaci koje dajete, znaci života doslovno. Zapravo se za predviđanje budućih radnji prate i memorišu stanja veličina koje identifikuju jedinku. Izvršene akcije, učinjeni izbori i dati odgovori govore o daljim (mogućim i vjerovatnim) pravcima kretanja, da bi nadziranje, na koncu, preraslo u navođenje ponašanja. Nema kažnjavanja silom. Kiborzi znaju koje su posljedice donošenja alternativnih odluka.

4) Vidjeti: Miško Šuvaković. – «Tehnoestetika i tehnoumetnost», Razlika/Différance: časopis za kritiku i umjetnost teorije, br. 1, Tuzla, 2001.

5) Vidjeti: Mike Featherstone i Roger Burrows (urednici). - Kiberprostor, kibertijela, cyberpunk: kulture tehnološke tjelesnosti. Zagreb, Naklada Jasenski i Turk, 2001.

Prestupnicima se, jednostavno, uskraćuje pristup. Poslušajmo Bodrijara: «Umesto združivanja prelazi se na razdvajanje putem koda, umesto ultimatumata prelazi se na navođenje, umesto traženja pasivnosti prelazi se na modele koji se trenutno oblikuju prema aktivnom odgovoru subjekta, njegovom ludičkom učešću itd., sve do potpunog modela okruženja sačinjenog od neprestanih spontanijih odgovora, radosnih feed-backova i izukrštanijih kontakata.»⁷

IV

Stvarnost je kodirana i generiše se putem modela. Razmnožavanje se upravlja softverima. Radi se onda o biotehnologijama ili tehnologijama u čijem je središtu biološki proces, te je resurs ujedno i proizvod. Tu je priroda sredina i predmet proizvodnje. Živuce tako sobom proizvodi još sebe, i to radnom snagom koja je ćelijska, enzimska i genetska (radnika nema).⁸

Otud umjetnički radovi koji za predmet imaju preobražaje tkiva ili druge preobražaje koji se zbivaju u organizmu, a koji se mogu izazvati i kontrolisati. Tu je umjetnički medij biološki materijal, što znači klonirana priroda, ili preobražaj prirodno datog. Ono što mogu alati za genetičko programiranje i dizajn ploti, druga umjetnička oruđa nisu mogla: «U povijesti umjetnosti uvijek je iznova bilo epoha u kojima su umjetnici prije svega imali na umu da svoja djela opreme slikovnim kvalitetima koja im pomažu da prevladaju njihovu slikovnost. (...) Sada, kada je biotehnologija u stanju živa bića stvarati bioteknikama koje su izumljene posebno za to, čini se da je prevladana slikovnost (slikobitak) slike.»

Nema slika šta da podražava. Stvarnija je od stvarnosti. Da je živ Pigmalion, Kipranin, ne bi mu trebala milostiva Afrodita.

Doc. mr Nenad Malešević

6) Žan Bodrijar. – Simbolička razmena i smrt. Gornji Milanovac, Dečje novine, 1991, str. 70. Isto, str. 85.

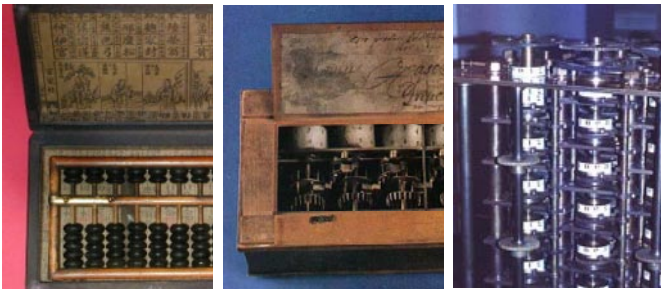
7) Vidjeti: Eugene Thacker. – Biomaterijalni rad i «život sam», u Olga Majcen, Tomislav Medak, Sunčica 8) Ostojčić (urednici). - Touch Me: sjecišta umjetnosti, tehnologije i znanosti. Zagreb, Multimedijalni institut i Kontejner - biro suvremene umjetničke prakse, 2005.

Istorijat i razvoj računara

Čovek još od davnina pokušava da sebi olakša posao izračunavanja koristeći razne mašine. Te mašine su se vremenom razvijale i dobijale mogućnost rešavanja sve većeg broja problema. Podela mašina ovog tipa od prvih pa do danas je na:

mehaničke

Prve mehaničke mašine su se koristile još pre 2000 godina. Njihova brzina zavisila je od brzine korisnika koji njome operiše. Vremenom funkcije mehaničkih računara su se uvećavale.

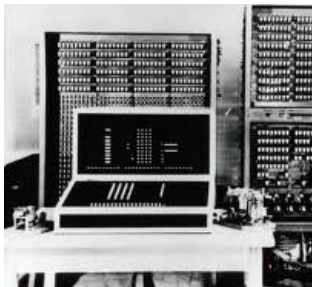
Abakus

Paskalova mašina

Diferencijalna mašina

elektromehaničke

Kako su sva pomenuta računarska sredstva bila mehanička, za praktične početke razvoja električnih računara uzimaju se tridesete i četrdesete godine XX veka. Prvi veliki korak u razvoju ovih mašina načinio je nemački student tehnike, Konrad Zuse, koji je tokom tridesetih godina napravio niz automatskih računskih mašina zasnovanih na tehnologiji elektromagnetnih releja.

sa vakuumskim cevima

Podrazumevaju korišćenje elektronskih (vakuumskih) cevi kao aktivnih elemenata i kablovskih veza između elemenata. Ovi elementi su bili veliki, trošili su mnogo struje i oslobađali veliku količinu toplote. Za skladištenje programa i podataka koristile su se različite memorije (magnetne trake i doboši). Za pisanje programa koristio se mašinski jezik.

Pripremili Aleksandar i Miloš Kojić
Fakultet za informacione tehnologije

tranzistorske

Tranzistorske karakterišu tranzistori koji su se ugrađivali umesto elektronskih cevi. Bili su jeftiniji, brži, manji, trošili manje električne energije i razvijali manje toplote. Pored hardverskih unapređenja, pojavili su se i novi programski jezici: Flow-Matic, iz kog su kasnije nastali COBOL, FORTRAN, ALGOL i LISP.

sa integrisanim kolima

Karakteriše ih primena integrisanih kola (Integrafed Circuit). Uvođenje integralnih i LSI (Large Scale Integration) integralnih kola sa visokim stepenom integracije omogućilo je proizvodnju čipova sa hiljadama tranzistora. Niska cena, visoka pouzdanost, male dimenzije, mala potrošnja električne energije i brzina izvođenja operacija značajno su unapredili razvoj mini računara. Danas se uglavnom rad računara korišćenjem ove tehnologije zasniva na multiprocesorskom sistemu, i razvijeni su mnogobrojni operativni sistemi. Ova tehnologija se i danas koristi.

računari bazirani na veštačkoj inteligenciji

Ove "neurokompjutere" karakteriše razvoj neuronskih mreža koje bi trebalo da istovremeno obrađuju veliki broj informacija korišćenjem više hiljada procesora što liči na rad ljudskog mozga. Ova vrsta računara je još uvek u razvoju ali postoje neke aplikacije kao što je prepoznavanje glasa koja se danas koristi. Kvantna računanja i molekularne nanotehnologije radikalno će promeniti lice računara u godinama koje dolaze. Cilj ovih računara je da se razvijaju uređaji koji reaguju u slučaju prirodnih jezičkih unosa i koji su sposobni za učenje i samo-organizaciju.

Mjesto za tebe!!!

Dragi naši, ovaj prostor je namjenjen isključivo za neke vaše crteže, tekstove, prijedloge, sugestije, molbe, kritike, sve ono za šta smatrate da je bitno, zanimljivo i za šta mislite da i drugi treba da vide! Sve što napišete, ubacite u „veselu kutiju“ koja se nalazi u našem kafiću ili nas kontaktirajte na jelena.lubura@spu.ba, a mi ćemo to pročitati i pokušati da nađemo način da Vam izađemo u susret! Najbolje sličice, crteže i tekstove ćemo objaviti u nekom od narednih brojeva!

Do skorog čitanja!

Tvoje ideje za budućnost tvoje zemlje!

Slobomir P Univerzitet je pokrenuo akciju prikupljanja najboljih ideja i poslovnih projekata. Prikupljeni projekti će biti postavljeni na posebnom web portalu.

O pobjedniku će, glasanjem, odlučivati posjetioci pomenutog sajta, a kreator najbolje ideje će dobiti šansu da svoju zamisao i realizuje! Pri ocjenjivanju će se uzimati u obzir koliko je projekat okrenut prema budućnosti, inovativnost projekta i njegov uticaj na društvo. Stoga, ako si kreativan, hrabar i imaš neku super poslovnu ideju, projekat ili inicijativu iz oblasti biznisa, kulture, obrazovanja, zaštite čovekove okoline, nauke i društva, pozivamo te da je pošalješ i pokušaš ostvariti svoje snove, te time i doprineseš razvoju svoje zemlje!

SPU Glas

Uredili i pripremili:

Lana Milošević
Jelena Lubura
Rade Maksimović
Brano Likić

Dizajn korica i prelom:

Zoran Ilišković

Lice sa naslovnice:

Marina Mitrić

Fotografija na naslovnoj strani:

Saša Dubljević

Saradnici:

Gojko Rodić
Doc. mr Nenad Malešević
Ljiljana Jelić
Aleksandar Kojić
Miloš Kojić

Slobomir P Univerzitet

PF 70 Slobomir, 76 300 Bijeljina, RS, BiH, Tel. +387 55 231 101, 231 152, Faks: +387 55 231 176
Svetog Save 1, 74 000 Doboj, RS, BiH, Tel. +387 53 209 621, 209 620, Faks: +387 53 209 622
info@spu.ba

www.spu.ba